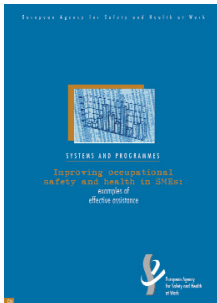

Darbuotojų saugos ir sveikatos gerinimas mažose ir vidutinėse įmonėse: veiksmingos pagalbos pavyzdžiai

Agentūros ataskaitos santrauka

Įžanga

Mažos ir vidutinės įmonės ženkliai prisideda prie konkurencingumo Europoje stiprinimo – daugiausia naujų darbo vietų Europoje sukuriama mikroįmonėse, kuriose dirba ne daugiau kaip šeši darbuotojai. Tačiau jos taip pat susiduria su tam tikrais sunkumais, įskaitant ir veiksmingą saugos ir sveikatos valdymą, todėl valstybės narės ėmė taikyti verslo pagalbinės priemonės (1). Agentūra įgyvendino keletą svarbių projektų, kuriais siekiama stiprinti darbuotojų saugą

ir sveikatą mažose ir vidutinėse įmonėse, ir Europos Parlamento bei Europos Komisijos inicijuotas specialiasias finansavimo programas, skirtas diegti gerą saugos ir sveikatos praktiką mažose ir vidutinėse įmonėse (2). Siekdamas šio tikslo Agentūra taip pat išstudijavo praktinius sėkmingos pagalbos darbuotojų saugai ir sveikatai pavyzdžius mažose ir vidutinėse įmonėse. Buvo išanalizuotos skirtingos valstybių narių sistemos ar pagalbos programos siekiant:

- pateikti daug mažoms ir vidutinėms įmonėms skirtų prevencijos programų pavyzdžių;
- išskirti sėkmę lemiančius kriterijus ir parengti kitoms organizacijoms perduotiną informaciją, kurią jos galėtų panaudoti arba pritaikyti savo reikmėms.

Trys priežastys, kodėl programos skiriamos mažoms ir vidutinėms įmonėms

- Mikroįmonės kartu su mažomis ir vidutinėmis įmonėmis sudaro 99 % visų ES įmonių ir turi svarbią socialinę ir ekonominę reikšmę.
- Jose dirba 66 % Europos darbo jėgos.
- Sveikatos ir saugos būklė jose yra prastesnė negu didesnėse įmonėse.

Ataskaitoje aprašyta 18 geros praktikos pavyzdžių teikiant pagalbą mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurie skiriasi tiek dalyviais, kurie juos įgyvendino, tiek savo tikslais, tiek naudotomis priemonėmis. Visi atvejai buvo suskirstyti į tris grupes: veiksmai, vykdomi nacionaliniu, regioniniu ir sektorių lygiu. Inicijatyvos skirtos skirtingoms tikslinėms grupėms, jos padeda įmonėms vykdyti kampanijas bei atlikti rizikos įvertinimus arba teikia rekomendacijas dėl konkrečių profesijų ar ekspertų pagalbą. Taip pat jose nagrinėjami įvairūs rizikos veiksniai.

NAGRINĖJAMI ATVEJAI

Nacionaliniu lygiu taikyti veiksmai

- Parama mažoms ir vidutinėms įmonėms darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais (Austrija)
- Rizikos valdymas mažose ir vidutinėse įmonėse (Suomija)
- Susitarimai dėl tikslų ir prevencinių sutarčių (Prancūzija).
- Darbo pozityvumas: pirmenybė organizacijose patiriamam stresui (Airija)
- Kampanija keramikos pramonėje (Portugalija).
- Geros kaimynystės programa (Jungtinė Karalystė)

Regioniniu lygiu taikyti veiksmai

- Rizikos valdymas mažose ir vidutinėse įmonėse (Belgija)
- Mažoms ir vidutinėms įmonėms pritaikytų darbuotojų saugos ir sveikatos paslaugų gerinimas (Danija).
- Įmonių tarpusavio saugos koordinavimas (Prancūzija)
- Konsultacinis tinklas mažoms ir vidutinėms įmonėms (Vokietija)

- Integruotas požiūris į saugos kultūros sklaidą (Italija)
- Sauga ir parama įmonės veiklai (Jungtinė Karalystė)

Sektorių lygiu taikyti veiksmai

- Aljansas už saugų darbą sausojo valymo pramonėje (Vokietija)
- Techninė parama spaudos sektoriuje (Graikija)
- Rizikos įvertinimas ir prevencija statybos sektoriuje (Liuksemburgas)
- Kvalifikuoto verslo šakų kodeksai (Nyderlandai)
- Darbo krūvio įvertinimo instrumentas mažmeniniame sektoriuje (Nyderlandai)
- Strateginis planas Navaros žemės ūkio sektoriuje (Ispanija)

Veiksmingumo įvertinimas

Tinkamų – nei per sudėtingų, nei per brangių priemonių taikymas:

Mažose ir vidutinėse įmonėse darbuotojų saugą ir sveikatą gerinančios priemonės gali būti inicijuojamos tuomet, kai jos nereikalauja per daug laiko ir išteklių, yra lengvai pritaikomos ir konkrečios.

- **Veiksmingumo ir aktualumo užtikrinimas**
Siekiant, kad įmonės susidomėtų programa, atsižvelgiant į jų turimus išteklius ir poreikius, turėtų būti taikomos tinkamos, įmonių poreikius atitinkančios pagalbinės priemonės. Kad veikla būtų sėkmingai vykdoma ateityje, būtina atlikti galimybių studiją arba preliminarį apklausą. Priemonės taip pat turi būti praktiškos ir lengvai panaudojamos.
- **Mažų sąnaudų išlaidymas**
Veiklai reikalingų išlaidų dydis neabejotinai smarkiai nulemia dalyvavimą – labai sėkmingos buvo tos iniciatyvos, kuriomis mažoms ir vidutinėms įmonėms konsultacinės paslaugos buvo siūlomos nemokamai arba už nedidelį užmokestį.

Pagalba atliekant rizikos įvertinimą

Beveik visais šioje ataskaitoje aprašytais atvejais mažoms ir vidutinėms įmonėms buvo padedama atlikti pirminį rizikos įvertinimą. Taip daryta todėl, kad šių firmų vadovai ne visada buvo susipažinę su teisine baze ir nežinojo, kaip praktiškai užkirsti kelią rizikai, be to, dažnai jiems trūko laiko ir priemonių, ypač žmogiškųjų išteklių, kad galėtų atlikti šį įvertinimą.

Pačia veiksmingusia veikla šioje srityje pasirodė esanti ta, į kurią buvo įtraukti mokymas ir/arba konsultavimas darbo vietoje.

Profesinių sąjungų ir darbdavių asociacijų įtraukimas

Profesinių sąjungų ir darbdavių asociacijų dalyvavimas projekte dažnai tampa priemone susisiekti su mažomis ir vidutinėmis įmonėmis, net jei kai kuriais atvejais daugelis šių įmonių nėra jų nariai. Šios organizacijos turi ryšių ir praktinių žinių apie sektorių, tad viešas jų dalyvavimas galėtų suteikti projektui didesnio svarumo. Profesinės sąjungos gali atstovauti sektoriaus darbuotojams ir padėti darbdaviams konsultuoti savo darbuotojus.

Sektorių pasirinkimas

(1) Europos Komisijos Europos mažų ir vidutinių įmonių stebėjimo tarnybos 2002 m. ataskaita, kurią galima rasti adresu http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/execsum_2002_en.pdf

(2) Išsamesnę informaciją apie programas galite rasti adresu <http://agency.osha.eu.int/sme/>

Sektorių lygio veiksmai: strateginis planas Navaros žemės ūkio sektoriuje (Ispanija)

Šio plano tikslas – skatinti prevencinio valdymo įdiegimą mažuose ūkiuose.

Ūkininkai dalyvavo mokymo programose, kurios leido jiems įvertinti riziką savo patalpose ir sudarė galimybę pasitikrinti savo transporto priemones. Projekte dalyvavusi prekybos asociacija UAGN vėliau nusprendė pasamdyti prevencijos ekspertą, kad sustiprintų savo programas, bei svarsto galimybę kreiptis dėl paramos gavimo siekdama pertvarkyti visą Navaros žemės ūkio įrangą. Įgyvendinant planą buvo sutelkti žmogiškieji išteklių bei suformuota palanki nuomonė apie prevenciją, tad galima tikėtis ilgalaikių teigiamų rezultatų.

Konkrečiame sektoriuje įgyvendinti veiksmai ar veikla buvo itin sėkmingi. Tai galima nesunkiai paaiškinti – sektoriui būdingi rizikos veiksniai gali būti aiškiai įvardinti, lengviau užmegzti ryšį su tikslinėmis įmonėmis, ypač per prekybos federacijas, to paties sektoriaus žmonės kalba „viena kalba“, o vykdoma veikla vertinama kaip aktualesnė įmonėms. Todėl tokios iniciatyvos yra geriau sutelktos, prasmingesnės ir geriau pritaikytos.

Kaip patraukti mažų ir vidutinių įmonių dėmesį

Tie **veiksmai, kurie sulaukė didžiausio įmonių skaičiaus dėmesio, buvo vykdomi labai konkrečios sektoriaus lygiu arba skirti konkrečiai rizikai.** Tačiau tai neturėtų iškreipti tikrosios padėties vaizdą – mažoms ir vidutinėms įmonėms skirti veiksmai paprastai pasiekia tik labai mažą tokių įmonių dalį.

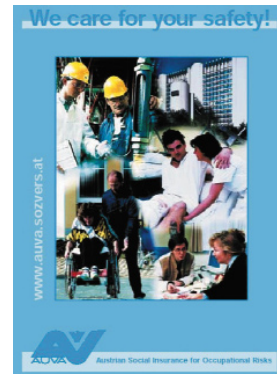
Be to, pakankamai sunku užmegzti ryšius su mažomis ir vidutinėmis įmonėmis ir darsunkiau yra įtikinti dalyvauti tokio pobūdžio veiksmuose. Pernelyg dažnai šiose mažose ir nepakankamai finansuojamose organizacijose profesinės rizikos prevencija nelaikoma prioritetine veiklos sritimi, kurioje turėtų būti imamasi veiksmų. Todėl reikia pabrėžti būtinybę sistemingai vertinti šias programas, kad būtų galima įvertinti ir sustiprinti mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurioms jos skirtos, daromą poveikį. Duomenų apie mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimą įvairiuose 15 valstybių narių vykdomuose veiksmuose yra nedaug.

Regioninio lygmens veiksmai: integruotas požiūris į saugos kultūros sklaidą (Italija)

Šios regioninės iniciatyvos (Lucca provincijoje) tikslas – kovoti su mirtiniais nelaimingais atsitikimais, į pirmą vietą iškeliant darbuotojų mokymą ir informavimą. Programa skatino darbo saugos kultūros sklaidą mažose ir vidutinėse įmonėse, šiuo tikslu kiekvienoje įmonėje sukuriama nauja – saugos mokymų/ informavimo pareigūno – specialybė. Per keturis mėnesius buvo surengti aštuoni mokymų užsiėmimai 115 asmenų, o įmonėms išdalinta 3000 šviečiamojo pobūdžio informacijos komplektų. Kadangi programa buvo sėkminga, regioninės iniciatyvos programa bus tęsiama, o darbuotojams parengiama šviečiamoji medžiaga.

Programų veiksmingumo įvertinimas

Nacionalinio lygmens veiksmai: pagalba darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais mažoms ir vidutinėms įmonėms (Austrija)

1999 metais buvo pradėta įgyvendinti mažoms ir vidutinėms įmonėms skirta konkreti prevencinė paslauga, suderinta su teisės aktų reikalavimais, kuri joms buvo siūloma nemokamai. 2001 metais iš 288 851 mažų ir vidutinių įmonių, 24 000 gamybiniai padaliniai pritaikė pasiūlytą koncepciją, konsultacinė veikla truko 146 000 valandas. Nuo programos pradžios 70 % mažų ir vidutinių įmonių nurodė, kad jų lūkesčiai dėl paramos pasiteisino.

Tai, kad darbdaviai vis aiškiau suvokia rizikos prevencijos svarbą ir todėl nusprendžia įtraukti ją į įmonės valdymą, garantuoja sėkmę – vos tik poreikis yra aiškiai įvardinamas, įmonė rūpinasi prevencija arba savo iniciatyva, arba pasinaudodama išorine pagalba. Nors tiesioginiai rezultatai yra akivaizdūs tik pavieniais atvejais, teigiamų išdavų reikėtų tikėtis jei jau ne artimiausiu metu, tai netolimoje ateityje.

Bendrosios išvados

Sunku užmegzti ryšį su mažomis ir vidutinėmis įmonėmis, o dar sunkiau yra įtikinti jas veikti. Tačiau tai nėra neįmanoma. Kad programa būtų sėkminga, ji turėtų:

- būti skirta konkrečiam sektoriui ar rizikai;
- būti tinkama – nei pernelyg sudėtinga, nei per brangi;
- suplanuota ir įgyvendinta dalyvaujant įvairiems partneriams (darbdaviams, darbdavių asociacijoms, darbuotojams, profesinėms sąjungoms);
- jos priimtumas turėtų būti vertinamas:
 - nustatant poreikius prieš pradėdant taikyti veiksmus,
 - sistemiskai įvertinant paskesnius jos rezultatus;
- teikti pagalbą nemokamai arba už minimalų mokestį;
- padėti sukurti subalansuotą darbuotojų saugos ir sveikatos prevencijos kultūrą mažose ir vidutinėse įmonėse;
- derinti aktyvią intervencinę veiklą su praktine dokumentacija ir priemonėmis.

Kaip gauti ataskaitą

Visą ataskaitą anglų kalba galima rasti Agentūros tinklalapyje adresu <http://agency.osha.eu.int/Publications/reports/>, iš kur ją galima atsisiųsti nemokamai.

Spausdintą ataskaitą, pavadintą Profesinės saugos ir sveikatos mažose ir vidutinėse įmonėse gerinimas: veiksmingos pagalbos pavyzdžiai, Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, 2003, ISBN 92-9191-043-0, galima užsisakyti Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biure Liuksemburge (<http://eur-op.eu.int>) arba iš prekybos agentūrų. Kaina - 25 eurai (be PVM).

Šį informacinį biuletinį galima rasti visomis ES kalbomis adresu <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/index.en.htm>